

Štěpán, Ludvík

Šesté setkání polonistů

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 1998, vol. 47, iss. X1, pp. 119-121

ISBN 80-210-1830-5

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103194>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

v německých liturgických textech a tak tomu bylo po celý středověk až do vzniku výše zmíněné Budyšínské přísahy. Pro českého čtenáře pak jistě není bez zajímavosti, že na používání a vývoj liturgické terminologie se velkou měrou zasloužila čeština, a to nejen v letech 1319–1635, kdy byla Lužice součástí zemí koruny české. Čeština hrála důležitou roli i ve fázi pozdější, kdy už byla lužická srbsčina na takovém stupni rozvoje, že byla schopna fixovat i obsáhlejší celky. Z českého překladu Písma vycházel i výše zmiňovaný dolnolužický farář M. Jakubica (4. kapitola: Dolnolužické překlady¹). Četnými čechismy v jeho překladu se zabýval i sorabista V. Kyas (*Česká předloha nejstarší lužickosrbské jazykové památky*, *Slavia* 33, 1964, 369–374). Analýza konkrétních jazykových příkladů (texty Jakubicy i jeho pokračovatelů, z nichž vyniká zejména B. Fabricius, považovaný za zakladatele jednotného dolnolužického jazyka), je prostředkem k formování závěrů obecného charakteru: Lewaszkiewicz tak demonstruje vývoj jazyka od vymanění se z domácí dialektické závislosti směrem ke vstřebávání okolních jazykových podnětů a tedy směrem k jednotnému jazyku. Stejným způsobem autor postupuje i v dalších dvou kapitolách, popisujících dějiny hornolužických protestantských a katolických překladů. Pro první má zásadní význam Nový zákon M. Frencla (tiskem v r. 1706), prosazující (bohužel neúspěšně) tzv. analogický pravopis, oprávněný se o češtinu a polštinu. Tuto vskutku zásadní změnu se podařilo realizovat až o více než sto let později známému kulturnímu činiteli J. A. Smolerovi. Překlady hornolužických katolíků, jejichž kompletní bible vyšla až v letech 1966–76, jsou dodnes podnětem k četným filologickým úvahám (rukopisným překladem Starého i Nového zákona H. Světlíka z let 1688–1707 se v poslední době zabýval např. německý sorabista E. Wornar). Po překladu M. Hórniky a J. Lusčanského (1896) pak již zmíníme pouze participaci F. Řezaka na překladu některých menších celků (1899). Pozdější drobné jazykové úpravy (spojené především s redakčními pracemi) již nemají na charakter překladu zásadní vliv.

Druhou část knihy tvoří rozsáhlá bibliografie rozdělená do pěti částí: v první nalezneme seznam sekundární literatury seřazený podle jmen autorů, ve druhé pak seznam převážně časopiseckých publikací, opatřených pouze iniciálami či značkou autora a třetí část obsahuje seznam anonymně publikovaných statí. Část čtvrtá a pátá má doplňující a rozšiřující funkci: nalezneme tam seznam kolektivních prací k dané problematice (většinou slovníkového či čítankového typu) a publikace doplňkové. Veškeré údaje jsou doplněny stručnými i rozsáhlejšími anotacemi. Českého čtenáře jistě zaujme výčet prací českých sorabistů a slavistů, mezi kterými najdeme kromě statí A. Černého i publikace B. Havránka, K. Horálka, M. Lorencové, F. V. Mareše, J. Páty, J. Petra a V. Kyase.

Daná publikace je vhodnou pomůckou pro všechny, kdož se chtějí seznámit s klíčovými momenty historie lužickosrbského jazyka a literatury. Tuto funkci plní především její první část, neobsahující v podstatě žádné nové vědecké poznatky a pohybuující se na úrovni zobecnění dané problematiky, díky němuž však může sloužit i jako učební materiál pro studenty sorabistiky. Druhou část pak zajisté ocení všichni sorabisté i slavisté, kteří při hledání nejdůležitějších bibliografických údajů o překladech biblických textů nebudou muset trávit dlouhé hodiny v archívech. Závěrem můžeme pouze dodat, že Matice Srbská své stipendium T. Lewaszkiewiczovi neudělila nadarmo.

Helena Filipová

ŠESTÉ SETKÁNÍ POLONISTŮ

Katedra polonistiky a folkloristiky Ostravské univerzity se stala v listopadu 1997 organizátorkou již šestého setkání českých polonistů. Dva dny v prostorách Ostravské univerzity rokovaly všechny generace, od emeritních profesorů až po doktorandy, o literárně historických, teoretických a kritických problémech polské literatury, o česko-polských vztazích, o jazykovědných otázkách,

¹ 3. kapitola se zabývá dobou reformace, která však na formování spisovných lužických jazyků neměla podstatný vliv.

ale rovněž o filmu, didaktice, výuce polského jazyka u nás, o regionálních otázkách i přesazích polštiny do slovenského prostředí.

Význam bilanční konference podtrhli svou přítomností na jednání i vysocí představitelé generálních konzulátů Polské republiky v ČR a České republiky v Polsku. Generální konzul Bernard Błaszcyk a konzul Piotr Szwarz z generálního konzulátu PR v Ostravě a generální konzul ČR v Katovicích Josef Byrtus nevykonali pouze zdvořilostní návštěvy. Svou účastí i svými vystoupeními potvrdili, že jsou na problémech, které naše polonistická pracoviště na školách i ve vědeckých institucích v ČR mají, osobně zainteresováni a že se soustředěnou iniciativou snaží je pomáhat řešit.

Konferenci zahájil hostitel Jiří Damborský, který podtrhl význam pravidelných setkání polonistů, jež mají sloužit výměně zkušeností, diskuzím i konfrontacím bilance práce jednotlivých pracovišť v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Eduard Lotko (Olomouc) se ve svém referátu zabýval konfrontací typologicky příbuzných jazyků (na materiálu češtiny a polštiny), Jiří Bečka (Praha) hovořil o polonistice ve Slovanském ústavu v letech 1929–1939, Ivan Dorovský (Brno) definoval místo dvojdomých a biliterárních tvůrců v dějinách národní literatury a Marie Sobotková (Olomouc) přišla s netradičním příspěvkem, který bilancoval použití filmu při výkladech polské literatury na Univerzitě Palackého.

Odpolední jednání prvního dne konference zahájil referát Miloše Zelenky (Praha) Na okraj dekonstruktivismu a manuskriptologie v polském literárním myšlení (hranice a křížovatky současné polské literární teorie). Jiří Damborský (Ostrava) pak rozebral „Niemcewicza walkę z językową cudzoziemsczyną” a Krystyna Kardyni-Pelikánová (Brno) přednesla malé zamyšlení nazvané *Literaturoznawstwo polonistyczne w Czechach. Historia, stan obecny, zaufania na przyszłość*. Ludvík Štěpán (Brno) hovořil o některých žánrových problémech pozitivistické prózy, zejména v dílech B. Pruse, sémantikou ženských postav v románech stejného autora (Pruse) se zabývala ve svém příspěvku Vanda Pindurová (Brno).

Druhý den ostravského jednání polonistů uvedla referátem Česko-polská odborná terminologie ve výukové praxi Ivana Dobrotová (Olomouc). Zkoumáním a kritikou překlادů z české literatury do polštiny se zabývala Lenka Vřtová (Brno), o translatoologii v teorii a praxi hovořil Václav Burian (Olomouc), Petr Kučera (Praha) se zabýval postavou R. M. Rilka a otázkami básnické moderny v polské a české poezii. Roman Madecki (Brno) pak přednesl referát *Tzw. systemowa lingwistyka a výzkum komunikace — dva přístupy k jazyku*, Jana Raclavská (Ostrava) bilancovala výzkum *regionalnej odmiany polszczyzny cieszyńskiej*, Barbara Maciejewska se jako host z Polska vyjádřila ke specifikám využití polského jazyka ve slovenském prostředí a A. Trębska-Kerntopf, další host, z Lublina, se na závěr jednání zabývala problémy výuky polského jazyka na vysokých školách v České republice.

Dělnost jednání prokázaly i vstupy účastníků do diskuze, která se otevřela vždy k okruhu několika referátů. Nedá mi to, abych nevyzdvihl velice aktivní přístup zástupců naší Masarykovy univerzity (semináře polonistiky Ústavu slavistiky Filozofické fakulty) k diskuzi i celému jednání. A rovněž musím podtrhnout jejich bilanční skóre — šest referátů (oproti čtyřem polonistů z Olomouce a menšímu počtu příspěvků účastníků z dalších pracovišť). Dá se říci, že brněnská polonistika se v současné době nemá za co stydět a že — po letech hubených — se začíná notně blýskat na lepší časy.

Olomoucké šesté setkání českých polonistů to nebyly jen referáty a někdy i ohnivá diskuzní vystoupení. Účastníci dokázali k rozvoji spolupráce využít i volného času a myslím si, že to, co vzejde z kuolárů, bude stejně hodnotné jako přínosy oficiálního jednání. I díky tomu, že svorníkem všech akcí se stal sekretář konference, pracovník hostitelské instituce Kazimierz Kaszper, který neoprávněně zůstal v pozadí. K dobré pohodě akce přispěl rovněž sympatický večer, jehož první část vyplnil koncert kvarteta Slezského komorního orchestru z Katovic (brilantní provedení skladeb St. Moniuszka a A. Dvořáka), za sponzorského příspěví nadace Česko-polského centra kultury a vědy v Ostravě. V další části večera odevzdali představitelé polského generálního konzulátu v Ostravě domácím polonistům cenné knižní dary (dlužno vzpomenout, že stejně hodnotné dary přivezli nedlouho předtím našemu polonistickému pracovišti v Brně). Také diskuze na tomto večeru (byli na něm přítomni i představitelé hostitelské univerzity a její Filozofické fakulty a další

významní hosté) prokázala, že česko-polská spolupráce není papírový pojem, ale živý a dynamický, mnohvrstevný organismus, který se v posledních letech prudce rozvíjí a realizuje se v mnoha, vzájemně se doplňujících polohách a podobách.

Ludvík ŠTĚPÁN

ZE SKANDINÁVSKÉ SLAVISTIKY

Øst Status 1996. Redigeret af Per Jacobsen. Kobenhavns Universitets Østeuropainstitut, København 1997.

Intelligentia in the Interim. Recent Experiences from Central and East Europe. Red. Fiona Björling, Slavica Lundensia 14, Lund 1995.

Lars Steensland — Elisabeth Löfstrand: *Slavjanskij kodeks SUB*, Slav. 1 v Stokgol'me. Predvritel'noje poslanije. Slavica Lundensia 15, Lund 1996.

Lars Steensland: *Russkaja akcentologija. Pravila i tendencii v upotreblenii nadstročnych znakov v russkich rukopisjach, preimuščestvenno XV i XVI vekov.* Slavica Lundensia 17, Lund 1997.

Sägner och legender fran Tjeckien och Slovakien. Charta-77 Stiftelsen, Tjeckiska och slovakiska röster 40-41. Stockoholm 1995. Red. Miloslava Slavičková.

O české a švédské literatuře. Referáty ze semináře českých a švédských spisovatelů. Praha 2. března 1996. Nadace Charty 1977, Stockholm 1996, red. Miloslava Slavičková.

Skandinávská slavistika má dlouholetou tradici a na počátku 20. století byla již všeobecně uznávána. Když v roce 1973 vydal prof. Lubomír Ďurovič, slovenský rusista a tehdejší vedoucí Ústavu slavistiky na univerzitě ve švédském Lundu, první svazky série *Slavica Lundensia*, uvedl v nich rozsáhlou korespondenci lektora ruštiny Lundské univerzity Michaila Fridonoviče Chandamirova (1883-1960) s ruskými spisovateli, především s Ivanem Buninem, Alexejem Tolstým, Vsevolodem Ivanovem, Alexejem Remizovem, Fjodorem Sologubem, Dmitrijem Merežkovským, Markem Aldanovem (Landau) a Ivanem Šmelevem (viz *Slavica Lundensia* 1, 2, Lund 1973, 1974). Korespondence se týkala především možných překladů těchto autorů do švédštiny, ale jasně z ní vyplývá, jak si tito spisovatelé vážili odborných úsudků skandinávských slavistů: zejména časté jsou odkazy na Kodaň.

Když jsem se s kodaňskou slavistikou seznámil poprvé roku 1985 — tehdy se jmenovala Slavisk Institut a sídlila v budově na Njalsgade na ostrově Amageru — měla dva profesory, dominující rusistiku, prosperující polonistiku (B. Świderski) a bohemistiku (Jens Skov-Larsen — jeho učitelem češtiny byl profesor brněnské Masarykovy univerzity Josef B. Michl, nordista a komparatista, autor knihy o Björnsonovi a českých návrzích na Nobelovu cenu, uznávaný překladatel, jehož činnost ocenil norský král — u nás nebyla jeho aktivita ve prospěch skandinávsko-českého sblížení dosud náležitě oceněna). Při další návštěvě roku 1988 se mnoho nezměnilo. V roce 1994 však již byl vidět posun. Tehdejší vedoucí Jørn Qvonje prosazoval rozšíření odborného záběru (sám učil a učil albánštinu) s důrazem na balkanistiku. V současnosti (1998) působí na kodaňské slavistice, která byla z hlavního areálu na Njalsgade přesunuta blíže centru města na Snorresgade 17-19, osm učitelů, z toho dva docenti, ale žádný profesor. K dobře známým kodaňským slavistům patří Per Jacobsen, Peter Ulf Møller a Jens Skov-Larsen — právě jeho zásluhou se tu pěstuje čeština na vysoké úrovni, a to i zásluhou našeho krajana Rudolfa Kudery, který je externím lektorem.

Kodaňský Slavisk-Østeuropainstitut vydává ročenku *Øst Status*, v níž se jednotliví autoři zabývají dobovým stavem jednotlivých východoevropských států, přičemž tam své místo má jak Rusko, tak Pobaltí — odedávna zájmové země Skandinávců — ale také Kavkaz, bývalá Jugoslávie a Řecko. Jde o politologické přehledy čerpající z oficiálních statistik a monitoringu místních masmédií, nikoli o zcela samostatný výzkum a analýzu. Smyslem těchto studií je seznámit širší dánskou veřejnost na základě studia v příslušných jazycích s aktuální situací. V zatím poslední ročen-